

C

Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi

Journal of Accounting and Taxation Studies

Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, 2025
18(2), 421-446

Submitted: 19.03.2025

Accepted: 12.06.2025

Published Online: 21.07.2025

Similarity Rate: %15

DOI: <https://doi.org/10.29067/muvu.1656930>Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/muvu>

Araştırma Makalesi (Research Article)

Muhasebe Meslek Mensuplarının Stajyerlerden Beklentilerine Yönelik Nitel Bir Araştırma*

Rıza Emirhan IŞIK¹
Hasan YAVUZ²

Öz

Tüm mesleklerde olduğu gibi muhasebe mesleği de bir değişim ve dönüşüm geçirmektedir. Mesleği icra edecek kişilerin sahip olması gereken yetkinlik ve yeterlilikler de değişmektedir. Bu noktada mesleği fiilen icra eden ve mesleki gereklilikleri daha iyi görebilen muhasebe meslek mensuplarının beklentilerinin neler olduğu önem arz etmektedir. Araştırma kapsamında muhasebe meslek mensuplarının, muhasebe alanında staj yapacak ön lisans öğrencilerinden beklentilerinin neler olduğu araştırılmıştır. Stajyerlerin verimli bir staj dönemi geçirebilmeleri için hangi temel yeterlilik ve becerilere sahip olması gerektiğine yönelik mülakat soruları hazırlanmış ve meslek mensuplarının görüşleri alınmıştır. Araştırma, Bartın SMMM Odası'na kayıtlı olan ve daha önce bürosunda stajyer çalıştırmış olan meslek mensupları üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri, 2024 yılı mart-nisan- mayıs aylarında yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile 20 SMMM ile yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Görüşme esnasında ses kaydı alınmış, daha sonra ses kayıtları metne çevrilerek MAXQDA nitel veri analizi yazılımı ile betimsel içerik analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda oluşturulan kodlar, kategori ve temalara ayrılarak meslek mensuplarının beklentileri sınıflandırılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Muhasebe Stajı, Muhasebe Meslek Mensubu, Yarı Yapılandırılmış Mülakat, Betimsel İçerik Analizi.

JEL Kodları: M40, M41, M49, C81.

A Qualitative Research on the Expectations of Accounting Professionals from Interns

Abstract

As in all professions, the accounting profession is undergoing a change and transformation. The competences and qualifications that the people who will perform the profession should have are also changing. At this point, it is important what the expectations of accounting professionals who actually perform the profession and can better see the professional requirements are. Within the scope of the research, the expectations of accounting professionals from associate degree students who will do internships in the field of accounting were investigated. Interview questions were prepared about which basic competences and skills the interns should have in order to have an efficient internship period and the opinions of the members of the profession were obtained. The research was conducted on members of the profession who are registered to Bartın Chamber of CPAs and have previously employed interns in their offices. The research data were obtained from interviews with 20 CPAs using semi-structured interview technique in March-April-May 2024. Audio recordings were taken during the interview, then the audio recordings were transcribed into text and descriptive content analysis was performed with MAXQDA qualitative data analysis software. The codes generated as a result of the analysis were divided into categories and themes and the expectations of the professional members were classified.

Keywords: Accounting Internship, Accounting Profession, Semi-Structured Interview, Descriptive Content Analysis.

JEL Codes: C33, M40, M41, M49.

* Bu makale, 27.09.2024 tarihinde, 11. Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Kongresinde sunulmuş olan "Muhasebe Meslek Mensuplarının Stajyerlerden Beklentilerine Yönelik Nitel Bir Araştırma: Bartın İli Örneği" adlı özet bildirinin genişletilmiş halidir.

¹ Rıza Emirhan IŞIK, (Öğrenci), Bartın Üniversitesi, Bartın Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, Bartın/Türkiye, rizegeb74@gmail.com, ORCID ID: 0009-0003-9163-5908.

² Sorumlu Yazar (Corresponding Author): Hasan YAVUZ (Öğr. Gör. Dr.), Bartın Üniversitesi, Bartın Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, Bartın/Türkiye, hyavuz@bartin.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-3541-2270.

APA 6 Stili Kaynak Gösterimini: (To Cite This Article)

Işık, R. E., Yavuz, H. (2025). Muhasebe meslek mensuplarının stajyerlerden beklentilerine yönelik nitel bir araştırma. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 18(2), 421-446. doi: <https://doi.org/10.29067/muvu.1656930>

EXTENDED SUMMARY

Introduction

Internships are crucial in transforming theoretical knowledge into practice, developing professional skills, and preparing individuals for professional life. Particularly in associate degree programs, internships are often a mandatory component. Students must be adequately prepared to have a productive internship experience and derive the expected benefits before beginning their internships. Individuals considering an internship in accounting or aspiring to work in the future should know the required knowledge and skills beforehand, as this awareness will guide their career decisions. At this point, understanding the expectations of accounting professionals, who are most familiar with the profession's requirements, emerges as a significant area of research. This study involved semi-structured interviews with professionals in Bartın who have employed interns in their offices. The research data were analysed using the MAXQDA qualitative data analysis software. The collected data were examined through descriptive content analysis, and the expectations of accounting professionals were categorised into codes, categories, and themes. The interview data were then interpreted based on the frequency of coded responses.

Literature on Research

The literature frequently addresses the challenges faced by interns during their internships and their expectations (Bekçi et al., 2020; Duran & Dolmacı, 2017; Kırloğlu & Gökgöz, 2011; Köse et al., 2020; Özdemir, 2019; Uzay, 2005; Yazarkan & Yılmaz, 2016; Deniz & Sarıkale, 2023). However, studies focusing on the expectations of accounting professionals regarding internships are relatively scarce. Research on the expectations of professionals regarding internships can be categorised into two main areas: expectations from educational institutions and expectations from interns. Existing studies on professional expectations (Akbulut et al., 2014; Coşkun et al., 2017; Kara, 2019; Pehlivan & Karlıklı, 2018) predominantly focus on expectations from educational institutions. Conversely, there are fewer studies examining the expectations of professionals who actively practice the profession and possess practical knowledge and experience regarding interns (Yıldız, 2017; Apalı, 2018; Özmen & Narlıkaya, 2019). The research results are thought to contribute to the literature since they cover the expectations of professional members from both educational institutions and interns.

Method of The Research

The research was initiated with the question, "What fundamental competencies and skills should individuals pursuing a career in accounting possess?" Within this scope, the qualifications that accounting interns, who are highly likely to work in the field, should have were examined. The research data were collected through semi-structured interviews with accounting professionals possessing substantial industry knowledge and experience. The data were analysed using the MAXQDA qualitative data analysis software. Through content analysis, statements regarding professionals' expectations were coded, and subsequently, these codes were categorised into themes.

Findings of The Research

Interviews conducted with accounting professionals operating in Bartın who have previously employed interns resulted in identifying codes, categories, and themes related to expectations from interns. Content analysis revealed a total of 99 codes. These codes were classified based on content, leading to three themes and nine categories. The themes regarding the expectations of accounting professionals from interns were identified as expectations related to professional knowledge and skills, personality traits, and expectations related to the work environment. Five categories were established under the theme of professional knowledge and skills: information technology and software, financial statement knowledge, accounting knowledge, tax knowledge, and others. Two categories emerged under the theme of personality traits: personal development and communication skills. Finally, two categories were defined under the work environment theme: professional ethics

and ethical conduct and workplace relationships. Frequencies representing the repetition of codes were provided to highlight the most significant expectations in each category.

Conclusion

Following data collection, the research team examined the statements using the MAXQDA qualitative data analysis software and performed coding. Subsequently, codes with similar content were merged, and specific codes were renamed. As a result of these processes, a total of 99 codes were identified. These codes were classified based on their content, forming three themes and nine categories. The themes regarding the expectations of accounting professionals from interns were determined as expectations related to professional knowledge and skills, personality traits, and expectations related to the work environment. Five categories were identified under the theme of professional knowledge and skills: information technology and software, financial statement knowledge, accounting knowledge, tax knowledge, and others. Two categories were recognised under the theme of personality traits: personal development and communication skills. Two categories were established under the work environment theme: professional ethics, ethical conduct, and workplace relationships. When the frequency of codes within these themes was analysed, the most frequently mentioned expectations in the professional knowledge and skills theme were proficiency in Office programs and familiarity with the uniform chart of accounts. In the personality traits theme, the most commonly cited expectations were maintaining confidentiality and being willing to ask questions when uncertain. In the work environment theme, the most frequently mentioned expectations were adherence to working hours and compliance with ethical rules and professional conduct.

1. GİRİŞ

Teknolojinin gelişmesi ile her alanda olduğu gibi muhasebe alanında da bir değişim ve dönüşüm yaşanmaktadır. Muhasebe mesleği de bu değişimden payını fazlasıyla almıştır. Bu bağlamda mesleği icra edecek kişilerin sahip olması gereken yetenek ve yeterlilikler de gün geçtikçe değişmektedir. Nitelikli meslek elemanı yetiştirmeyi hedefleyen Meslek Yüksekokulları (MYO) için teorik derslerle birlikte uygulamanın da oldukça önemli bir yeri vardır. Bu kapsamda MYO'larda zorunlu yaz stajı uygulaması ve iş yeri uygulaması bulunmaktadır. İşletme Yönetimi, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları, Bilgisayarlı Muhasebe gibi programlarda öğrenim gören öğrenciler stajlarını mali müşavirlerin ofislerinde yapabilmektedir. Bu stajyerlerin verimli bir staj dönemi geçirebilmeleri ve mesleğe olan ilgilerinin artabilmesi için staj öncesinde sahip olmaları gereken yeterlilikler bilinmelidir. Bu noktada meslek mensuplarının görüşleri oldukça önemlidir. Öğrencilerin yeterli bilgi ve donanım staja başlamaları, staj dönemlerini daha etkin ve verimli geçirmelerini ve mesleği sevmelerini sağlayacaktır. Stajyerlik döneminin verimli geçmesi öğrencilerin iş hayatına daha kolay uyum sağlayabilmeleri ve mesleğe olan ilgilerinin artmasını sağlayabilecektir. Meslek mensuplarının stajyerlerden beklentilerinin neler olduğunun bilinmesi gerekliliği bu çalışmanın çıkış noktası olmuştur.

Yapılan çalışma ile ileride muhasebe mesleğini icra etme potansiyeli olan ön lisans öğrencilerinin sahip olmaları gereken bilgi ve becerilerin neler olduğu araştırılmıştır. Bu kapsamda muhasebe meslek mensupları ile yarı yapılandırılmış mülakat gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerden elde edilen bulgular aracılığıyla muhasebe alanında staj yapan öğrencilerin sahip olması gereken temel yeterliliklerin neler olduğunu tespit etmek ve öğrencilerin daha nitelikli bir eğitim alabilmeleri için yol haritası çıkarmak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmanın hedefleri şöyle sıralanabilir:

- Muhasebe stajı yapan öğrencilerin veya muhasebe alanında çalışmak isteyenlerin hangi dersleri veya konuları daha iyi öğrenmeleri gerektiğini belirlemek.
- Muhasebe stajı yapan öğrencilerin veya muhasebe alanında çalışmak isteyenlerin hangi yetkinliklere sahip olması gerektiğini belirlemek.
- Muhasebe stajı yapan öğrencilerin veya muhasebe alanında çalışmak isteyenlerin hangi temel yeteneklere sahip olmaları gerektiğini belirlemek.
- Muhasebe stajı yapan öğrencilerin veya muhasebe alanında çalışmak isteyenlerin hangi bilişim teknolojileri veya programları/yazılımları bilmeleri gerektiğini belirlemek.

Yukarıda belirtilen amaç ve hedefler doğrultusunda, Bartın ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensupları ile yarı yapılandırılmış mülakat gerçekleştirilerek çalışma verileri toplanmıştır. Toplanan veriler ile MAXQDA nitel veri analizi programında içerik analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda oluşturulan kodlar, kategori ve temalara ayrılarak meslek mensuplarının beklentileri sınıflandırılmıştır.

Muhasebe meslek mensuplarının stajyerlerden beklentileri, stajyerlerin mesleki davranışları, normları ve meslek kültürünü öğrenme ve içselleştirme biçimleriyle doğrudan ilişkilidir. Muhasebe meslek mensuplarının stajyerlerden beklentileri de bu teorik çerçevede değerlendirilmiştir. Sınıflandırılan beklentiler doğrultusunda; muhasebe alanında çalışmak veya staj yapmak isteyen öğrenciler, eğitim kurumları, meslek kuruluşları ve diğer ilgililer için öneriler sunulmuştur.

2. MUHASEBE MESLEĞİ VE MESLEĞİN GEREKLİLİKLERİ

Türkiye’de muhasebe mesleği, ekonomik ve sosyal gelişmelere paralel olarak bir değişim ve dönüşüm yaşamaktadır. Küreselleşme, teknolojik ilerlemeler ve uluslararası standartların benimsenmesi, muhasebe uygulamalarını ve mesleğin yapısını önemli ölçüde etkilemektedir. Bu bağlamda, Türkiye’deki muhasebe mesleğinin gelişimi hem yerel hem de uluslararası düzeydeki değişimlerle şekillenmektedir.

Muhasebe mesleği, Türkiye’de 1989 yılında çıkarılan “Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci

Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu” ile önemli bir dönüşüm yaşamıştır. Bu yasa, muhasebe mesleğinin profesyonelleşmesine ve standartlaşmasına zemin hazırlamıştır (Sürmen, 2003: 47). Bu dönemde, muhasebe hizmetlerinin kalitesi ve güvenilirliği artmış, meslek mensuplarının yetkinlikleri yükselmiştir. Muhasebe hizmetleri artık sıradan bir iş olmaktan çıkıp, profesyonel bir meslek haline dönüşmüştür.

Klibi ve Oussii (2013), yaptıkları çalışmada, muhasebe mesleğini icra etmek isteyenlerin sahip olması gereken temel beceri ve yetkinlikleri yedi kategoriye ayırmıştır. Bunlar; teknik beceriler (muhasebe, finans ve vergi), yönetim becerileri, bilgi teknolojileri becerileri, fiziksel nitelikler, entelektüel beceriler, kişilerarası beceriler ve kişisel becerilerdir.

Dunbar, Laing ve Wynder (2016) muhasebe mesleğini yapmak isteyenlerin sahip olması gereken özellikleri entelektüel beceriler, teknik ve işlevsel beceriler, kişisel beceriler, organizasyonel ve iş yönetimi becerileri ve iletişim becerileri olmak üzere beş sınıfta toplamıştır.

Low, Botes, De La Rue ve Allen (2016) yaptıkları çalışmada muhasebe işverenlerinin beklentilerini; kişilerarası beceriler, sözlü iletişim becerileri, takım çalışması, liderlik becerileri, iş bilinci, karar verme becerileri, problem çözme, motivasyon olmak üzere sekiz kategoriye ayırmıştır.

Ghani ve Suryani (2020) muhasebe mesleğini icra etmek isteyenlerin sahip olması gereken beceri ve yetkinlikleri beş grupta toplamıştır. Bu beceri ve yetkinlikler şöyledir; entelektüel beceriler (eleştirel düşünme, problem çözme becerileri, mantıksal düşünme, bilgi okuryazarlığı ve analitik beceriler), kişilerarası beceriler ve iletişim becerileri (iletişim becerileri, sözlü sunum becerileri, tartışma becerileri, etkin dinleme becerileri, yabancı dile hâkimiyet ve takım çalışmasına yatkınlık), kişisel beceriler (iyi tutum, bağımsız düşünme, esneklik, proaktiflik, zaman yönetimi becerileri, çoklu görev becerileri, uyumluluk ve baskı altında çalışabilme), organizasyon becerileri (liderlik becerileri, takvimli süreçlere bağlı çalışma becerisi, yönetim becerileri, stratejik planlama ve başkalarını motive etme becerisi), teknik beceriler (Microsoft Office kullanabilme, bilgi teknolojileri dostu, bilgisayar kullanabilme ve muhasebe yazılımlarını kullanabilme).

Elo, Pätäri, Sjögrén ve Mättö (2024) yaptıkları çalışmada muhasebe alanında çalışmak isteyenlerden beklenen becerileri beş sınıfa ayırmıştır. Bu yetkinlik ve beceriler şöyledir; teknik bilgi ve beceriler (temel muhasebe becerileri, mali yönetim becerileri, araştırma becerileri, muhasebe bilgisi, disiplinler arası etkileşim bilgisi, hukuk bilgisi, istatistik bilgisi), bilgisayar, bilgi teknolojileri (BT), veri işleme becerileri (bilgisayar teknolojisi, bilgi işlem, BT yazılımı ve muhasebe yazılımı becerileri), kişilerarası, sosyal ve iletişim becerileri (yazılı ve sözlü iletişim, ekip çalışması, etkin dinleme, müşteri hizmetleri yazılı ve sözlü iletişim, takım çalışması, etkin dinleme, müşteri hizmetleri), entelektüel beceriler (karar verme, problem çözme, eleştirel değerlendirme, analitik ve mantıksal beceriler), diğer mesleki beceriler (liderlik, müzakere, sürekli öğrenme, esneklik ve uyumluluk, eleştirel okuma, zaman yönetimi, iş yüklerini organize etme).

IFAC (Uluslararası Muhasebecilik Federasyonu) tarafından yayınlanan IES (Uluslararası Eğitim Standartları) belgelerine göre, muhasebecilerin sahip olması gereken yeterlilik ve beceriler şu şekilde özetlenebilir:

IES 2 - Teknik Yeterlilikler: Muhasebe mesleğine girmek isteyenlerin sahip olmaları gereken temel ve ileri düzey bilgi seviyelerini içerir. Finansal muhasebe, finansal raporlama, denetim, vergi, bilgi ve iletişim teknolojileri alanlarındaki teknik bilgi gerekliliğini vurgulanır. (IFAC IES 2 - Technical Competence, 2025).

IES 3 - Mesleki Beceriler: Muhasebecilerin teknik olmayan ancak kritik beceriler kazanması gerektiğini vurgular. Analitik düşünme, problem çözme, proje yönetimi, takım çalışması ve müzakere gibi beceriler içerir (IFAC IES 3 - Professional Skills, 2025).

IES 4 - Mesleki Değerler ve Etik: Muhasebeci olmak isteyenlerin geliştirmeleri veya göstermeleri gereken değerleri, etiği ve tutumları belirtmektedir. Dürüstlük, tarafsızlık, gizlilik, çıkar çatışmasından kaçınma, sosyal sorumluluk, kamu yararı ve mesleki şüpheciligi içerir (IFAC IES 4 -

Professional Values, Ethics & Attitudes, 2025).

Türkiye’de de IFAC uluslararası eğitim standartlarına paralel olarak düzenlemeler yapılmaktadır. Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM) veya Yeminli Mali Müşavir (YMM) olmak isteyenler IES 2’de belirtilen ders ve konulardan sorumlu tutulmaktadır. IES 4’te belirtilen mesleki değerler ve etik kurallar hakkında Türkiye’de “3568 Sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Kanunu”, “Vergi Usul Kanunu”, “Türk Ticaret Kanunu” ile “Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Mesleki Faaliyetlerinde Uyacakları Etik İlkeler Hakkında Yönetmelik” bulunmaktadır. Bu kanun ve yönetmeliklerde mesleki değerler ve etik kurallar hakkında çeşitli hükümler yer almaktadır. IES 3’te vurgulanan mesleki beceriler hakkında Türkiye’de TÜRMOB (Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği) tarafından Sürekli Mesleki Geliştirme Eğitimi Yönetmeliği hazırlanmıştır. Bu yönetmelik ile meslek mensuplarının yaşam boyu öğrenme sürecini benimsemeleri, uzmanlık alanları ile ilgili üst unvanlara ve yeni iş alanlarına hazırlanmaları için fırsatlar sunulmaktadır.

Yapılan çalışmalar ve düzenlemelerde, muhasebe mesleğini icra etmek isteyenlerin sahip olması gereken bilgi, beceri ve yetkinlikler farklı şekillerde sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmalarda yer alan temel göstergeler dikkate alınarak araştırma soruları oluşturulmuştur. Meslek mensuplarına yöneltilen sorular, ilgili literatür ve yasal düzenlemelerden hareketle aşağıdaki başlıkları içerecek şekilde sorulmuştur. Bu başlıklar şöyledir; bilişim teknolojisi ve yazılımlar, mali tablo bilgisi, muhasebe bilgisi, vergi / vergi mevzuatı bilgisi, kişisel gelişim, iletişim becerileri, meslek ahlakı ve etik ile iş ilişkileridir.

Araştırma temalarının teorik altyapısını oluşturan teoriler; insan sermayesi teorisi, sosyal öğrenme teorisi ve profesyonel sosyalleşme teorisidir. İnsan sermayesi teorisi, Gary Becker (1964) tarafından temellendirilen ve bireylerin eğitim, beceri ve deneyim gibi niteliklerine yapılan yatırımların, onların verimliliklerini ve dolayısıyla ekonomik değerlerini artırdığı görüşüne dayanmaktadır. Bu teoriye göre, insan sermayesi tıpkı fiziksel sermaye gibi bir yatırım aracıdır ve bu yatırımlar hem bireylere hem de topluma ekonomik fayda sağlamaktadır. Araştırmanın kişilik özellikleri teması ile mesleki bilgi ve beceriler teması insan sermayesi teorisi ile ilişkilendirilerek temellendirilmiştir.

Sosyal öğrenme teorisi, Albert Bandura (1977) tarafından geliştirilmiş olup, insanların sadece doğrudan deneyimler yoluyla değil, aynı zamanda başkalarını gözlemleyerek, taklit ederek ve model alarak da öğrendiğini savunmaktadır. Bu teori, öğrenme sürecinde bilişsel süreçlerin, inançların, beklentilerin ve öz-yeterlik gibi içsel faktörlerin de önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Araştırmanın kişilik özellikleri teması ile çalışma ortamı teması insan sermayesi teorisi ile ilişkilendirilerek temellendirilmiştir.

Profesyonel sosyalleşme teorisi, Van Maanen ve Schein (1979) tarafından geliştirilmiştir. Bu teori bireylerin belirli bir mesleğe veya profesyonele özgü değerleri, normları, davranışları, bilgi ve becerileri nasıl öğrendiğini ve içselleştirdiğini açıklayan bir teoridir. Bu süreç, bireyin mesleki kimliğini geliştirmesini ve mesleki rolünü etkili bir şekilde yerine getirmesini sağlar. Araştırmanın kişilik özellikleri teması ile çalışma ortamı teması insan sermayesi teorisi ile ilişkilendirilerek temellendirilmiştir.

Türkiye’de muhasebe mesleği, uluslararası standartların benimsenmesi, eğitimdeki gelişmeler, davranış bilimlerindeki gelişmeler ve teknolojik yenilikler gibi birçok faktörden etkilenerek sürekli bir dönüşüm yaşamaktadır. Bu noktada meslek mensuplarının bu alanda çalışmak isteyenlerden beklentilerinin neler olduğu ve bu beklentilerin öncelik seviyesi önem arz etmektedir. Yapılan çalışma ile stajyerler özelinde sorulan sorular ile meslek mensuplarının muhasebe alanında çalışmak isteyen öğrencilerinden beklentilerinin neler olduğu, bu beklentilerin karşılanabilmesi için eğitim kurumları, meslek odaları ve diğer kuruluşlar tarafından neler yapılabileceği araştırılmıştır.

3. LİTERATÜR

Literatürde ağırlıklı olarak stajyerlerin staj sırasında karşılaştıkları sorunlar ile stajdan beklentileri ve önerilerine yönelik araştırmaların (Bekçi ve diğerleri, 2020; Duran ve Dolmacı, 2017; Kırlioğlu ve Gökgöz, 2011; Köse ve diğerleri, 2020; Özdemir, 2019; Uzay, 2005; Yazarkan ve Yılmaz, 2016; Deniz ve Sarıkale, 2023) yapıldığı görülmüştür. Muhasebe meslek mensuplarının beklentilerine yönelik çalışmalar ise daha az sayıdadır. Meslek mensuplarının staj dönemine ilişkin beklentilerine yönelik çalışmalar ikiye ayrılabilir. Bunlar meslek mensuplarının eğitim kurumlarından ve stajyerlerden beklentilerdir. Meslek mensuplarının beklentilerine yönelik çalışmalar (Akbulut ve diğerleri, 2014; Coşkun ve diğerleri, 2017; Kara, 2019; Pehlivan ve Karlıklı, 2018) ise ağırlıklı olarak meslek mensuplarının eğitim kurumlarından beklentilerine yönelik olarak yapılmıştır. Fakat uygulamanın içinde olan, mesleki bilgi ve tecrübeye sahip olan meslek mensuplarının stajyerlerden beklentilerine yönelik daha az çalışmaya (Yıldız, 2017; Apalı, 2018; Özmen ve Narlikaya, 2019) rastlanmıştır. Yapılan araştırmanın sonuçları meslek mensuplarının stajyerlerden beklentilerini kod, kategori ve temalara ayırarak daha derinlemesine sınıflandırarak, literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Türkiye’de meslek mensuplarının eğitim kurumları ve stajyerlerden beklentilerini içeren çalışmalara ilişkin özet bilgiler aşağıda verilmiştir.

Akbulut, Pekkaya ve Aksakaloğlu (2014) yaptıkları çalışmada Bursa ilinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarına anket uygulanarak Ticaret Meslek Lisesi, Muhasebe bölümü öğrencilerine verilen eğitim ile mesleğe uygun olup olmadıkları araştırılmıştır. Araştırma sonucunda muhasebe eğitiminin bazı yönlerden yetersiz olduğu ve bu durumun mesleki hayata geçişte zorluklar doğurabileceği bu nedenle, verilen muhasebe eğitiminin, meslek dünyasının ihtiyaçlarına daha uygun hale getirilmesi için bazı iyileştirmelerin yapılması gerektiği ve özellikle meslek mensuplarının aktif katılımıyla daha uygulamalı ve işletme odaklı bir eğitim programının oluşturulması önerilmiştir.

Coşkun, Kır ve Coşkun (2017) yaptıkları çalışmada, Manisa ilindeki meslek mensuplarının muhasebe eğitiminden ve muhasebe meslek eğitimi almış öğrencilerden beklentilerinin belirlenmesi amacıyla 41 meslek mensubuna anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda muhasebe meslek mensuplarının beklentileri kişilik özellikleri olarak; dürüst ve ahlaklı olma, ekip çalışmasına yatkın, verilen işi eksiksiz yapabilme ve iş disiplinine sahip olma şeklinde olmuştur. Aranılan temel yetenekler ise şöyledir; mesleki istek ve heyecana sahip olma, tek düzen muhasebe sistemini ve muhasebenin temel prensiplerini bilme, tek düzen hesap planını bilme, bilgisayar kullanabilme şeklindedir.

Yıldız (2017) Kayseri ilinde faaliyet gösteren SMMM’lerin bakış açısıyla, MYO Muhasebe bölümü mezunlarının mesleki yeterlilikleri ve meslek mensuplarının beklentilerini tespit etmeye yönelik bir alan çalışması yapmıştır. Araştırmada; muhasebe meslek mensuplarının MYO muhasebe bölümlerinde verilen eğitim ve öğretimi genel anlamda yetersiz bulduğu ve özellikle “uygulamalı eğitime” ağırlık verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca meslek mensuplarının istihdam edecekleri mezunlarda “bilgi ve tecrübeden” çok, “güvenilir, işini seven, çalışkan ve sorumluluk sahibi, yeniliklere ve öğrenmeye açık” olma gibi niteliklere öncelik verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Apalı (2018) yaptığı çalışmada, Burdur ilinde faaliyet gösteren meslek mensuplarına stajyerlerin teorik ve uygulama alanlarındaki yeterliliklerini ölçmek için anket uygulamıştır. Araştırma sonucunda meslek mensuplarının, stajyerlerin uygulama konusunda yeterliliklerine yönelik görüşlerinde bir farklılık bulunmadığı, teorik yeterlilikler konusunda yaş ve tecrübe değişkenlerinde farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Pehlivan ve Karlıklı (2018) yaptıkları çalışmada Mesleki ve Teknik Liselerdeki muhasebe derslerinin teorik ve pratik açıdan yeterliliği ve güncelliğini araştırmıştır. Bu kapsamda 151 meslek mensubuna anket uygulanmıştır. Çalışma sonucunda ortaöğretim kurumlarında verilen muhasebe eğitimi, sektörün beklentilerini karşılamaktan uzak olduğu ve bu kurumlardaki muhasebe eğitim sisteminin teorik bilgi ve pratik uygulama bakımından yeniden yapılandırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kara (2019) yaptığı çalışmada muhasebe eğitiminde ihtiyaç duyulan bilgi, beceri ve eğitim tekniklerinin neler olduğunu araştırmıştır. Bu kapsamda Balıkesir ilinde faaliyet gösteren 58 meslek

mensubuna anket uygulanmıştır. Çalışma sonucunda öğrencilerin branş derslerinde yetersiz olduğu, uygulamalı eğitime ağırlık verilmesi gerektiği ve müfredatın yenilenmesi gerektiği gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Özmen ve Narlıkaya (2019) yaptıkları çalışmada muhasebe meslek mensuplarının staj yapan meslek adayları ile muhasebe eğitimi alan meslek adaylarından beklentilerini araştırmıştır. Bu kapsamda Elâzığ ve Malatya illerinde faaliyet gösteren meslek mensuplarına anket uygulanmıştır. Çalışma sonucunda; sektör ihtiyaçları dikkate alınarak güncel ders müfredatlarının oluşturulması, eğitim kurumları ile sektör arasında iş birliğinin geliştirilerek staja yasal bir statü kazandırılması, öğrencilere mesleki bilgi ve becerilerin yanında, meslek etiği, güvenilirlik, sorumluluk sahibi olma, yeniliğe açık olma ve öğrenme istekliliği, ekip çalışmasına yatkın olmak gibi mesleki davranışlara uygun bir eğitim verilmesi yönünde öneriler geliştirilmiştir.

Atabay (2020) yaptığı çalışmada muhasebe meslek mensuplarının istihdam edecekleri kişilerde aradıkları bilgi, beceri ve kişisel özelliklerin neler olduğunu araştırmıştır. Bu kapsamda Balıkesir ilinde 247 meslek mensubuna anket uygulanmıştır. Çalışma sonucunda meslek mensuplarının istihdam edecekleri kişilerden beklentileri başta insan ilişkileri olmak üzere doğruluk, dürüstlük ve güvenilirlik olmuştur.

Deniz ve Sarıkale (2023) yaptıkları çalışmada yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi ile stajyerler, akademisyenler ve işverenler ile görüşerek muhasebe stajına yönelik sorunlar, beklentiler ve çözüm önerilerini araştırmış ve içerik analizi yapmıştır. Araştırma sonucunda işverenlerin stajyerlerden beklentileri; öğrenmeye açık ve istekli olmaları, mezuniyet sonrası staj yapılan yerde çalışmaları, pratik yaparak tecrübe kazanmaları, muhasebe programlarını öğrenmeleri, kendilerine verilen işleri dikkatli bir şekilde yapmaları, Tek Düzen Hesap Planı ve temel muhasebe konularına teorik olarak hâkim olmaları, devamsızlık yapmamaları, yanlış yapmaktan korkmamaları, iletişim becerilerini geliştirmeleri şeklinde sınıflandırılmıştır.

Türkiye’de muhasebe meslek mensuplarının stajyerlerden beklentilerine yönelik çalışmalarda sıklıkla anket yöntemine başvurulduğu görülmüştür. Bu çalışmalarda ortaya konan beklentiler daha kısıtlı iken, yapılan araştırma yarı yapılandırılmış mülakat ile toplanan nitel verileri içermesi nedeniyle daha ayrıntılı ve spesifik bilgiler sunmaktadır.

4. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Nitel araştırmalar eşyayı; anlamları, kavramları, tanımları, özellikleri, mecazları, sembolleri ve tasvirlerine göndermede bulunarak değerlendirme eğilimindedir (Berg ve Lune, 2019: 13). Nitel araştırma, insanın kendi potansiyelini anlama, sınırlarını çözme çabasıyla sosyal yapı ve sistemleri daha iyi anlamak için gerçekleştirilen bilgi üretme biçimlerindendir. Nitel yöntemle desenlenmiş araştırmalar incelenen olayı veya olguyu derinlemesine anlama gayreti ile yapılır (Baltacı, 2019: 370). Araştırma verileri nitel araştırma tekniklerinden yarı yapılandırılmış mülakat ile toplanmıştır. Toplanan veriler ile betimleyici içerik analizi yapılmıştır.

Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğü, genellikle veri doygunluğuna ulaşılan kadar katılımcılarla yapılan görüşmelerle belirlemektedir. Veri doygunluğu yaklaşımı, nitel araştırmalarda veri toplama ve / veya analizinin durdurulması için bir kriter olarak kullanılmaktadır. Doygunluğa ulaşmak için araştırmacıların uzun bir süre veri toplama aşamasında kalması gerektiği ve aynı şeyleri tekrar tekrar görmeye veya duymaya başladıklarında ve veri topladıkça yeni bilgilerin ortaya çıkmamaya başladığını fark ettiklerinde veri doygunluğuna ulaşılacağı kabul edilmektedir (Akçay ve Koca, 2024: 833-835, Yağar, 2023: 138). Araştırma kapsamında Bartın ilinde faaliyet gösteren ve ofisinde stajyer öğrenci çalıştırmış olan muhasebe meslek mensubu ile yarı yapılandırılmış mülakat gerçekleştirilmiştir. 20 meslek mensubu ile yapılan görüşmeler sonucunda benzer ifade ve yorumların tekrarlamaya başladığının görülmesi ile veri doygunluğuna ulaşıldığı anlaşılmıştır. Yapılan görüşmelerde meslek mensuplarının stajyerlerden beklentilerinin neler olduğuna yönelik

olarak yarı yapılandırılmış mülakat soruları sorulmuş ve araştırma verileri toplanmıştır. Araştırmanın etik kurul onayı, Bartın Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulunun 11.12.2023 tarih ve 20 numaralı toplantısında 2023-SBB-0765 protokol numarası ile alınmıştır.

Yapılan çalışma ile yarı yapılandırılmış mülakat verileri kullanılarak nitel veri analiz yöntemlerinden betimleyici içerik analizi uygulanmıştır. Toplanan mülakat verileri, muhasebe meslek mensuplarının stajyerlerden beklentilerinin neler olduğunu derinlemesine bilme imkânı tanımaktadır. Meslek mensuplarının beklentilerine yönelik ifadeler kelime, cümle veya paragraf olarak seçilerek içerdikleri anlamlara göre kodlamalar yapılmıştır. Muhasebe alanında staj yapmak isteyen öğrencilerin verimli bir staj dönemi geçirebilmeleri ve mesleği severek yapabilmeleri için sahip olmaları gereken özellik veya yetkinliklerin neler olduğu kodlanmıştır. Belirlenen kodlar frekans ağırlığına (ifadelerin tekrar sayısına) göre sıralanmıştır. Bu kodlardan benzer özellik taşıyanlar belli kategorilerde toplanmıştır. Yine benzer özellikteki kategoriler de belli temalarda toplanmıştır.

4.1. Yarı Yapılandırılmış Mülakat

Yarı yapılandırılmış mülakat, nitel araştırma yöntemleri arasında önemli bir yere sahiptir ve sosyal bilimlerde veri toplama sürecinde sıklıkla kullanılmaktadır. Bu tür mülakatlar, önceden belirlenmiş tematik açık uçlu sorular ile esnek bir yaklaşımı birleştirerek, katılımcıların düşüncelerini derinlemesine keşfetme imkânı sunar. Yarı yapılandırılmış mülakatların, araştırmacılara katılımcılarla daha derin bir etkileşim kurma ve belirli temalar üzerinde daha fazla bilgi edinme fırsatı vermektedir (Maher ve Bedwei-Majdou, 2024: 195).

Mülakatın veri toplama aracı olmanın yanı sıra, mülakatçı ile katılımcı arasında sosyal etkileşime dayalı bir anlam inşa etme sürecidir. Bu bağlamda, yarı yapılandırılmış mülakat katılımcıların deneyimlerini ve görüşlerini daha iyi anlamak için kullanılan bir veri toplama aracıdır (Polat, 2022: 177).

Toplanan verilerin işlenmesinde aşağıdaki adımlar takip edilmiştir.

Nitel araştırma desenlerinde ortak olarak takip edilen adımlardan biri, verilerin işlenmesi sürecidir. Bu süreç (i) deşifre, (ii) kodlama, (iii) araştırmacı günlüğü yazımı ve (iv) kategori oluşturma basamaklarından oluşmaktadır (Çelik, Başer Baykal ve Kılıç, 2020: 384-392). Veriler işlenirken aşağıdaki adımlar takip edilecektir.

(i) Deşifre: Görüşme, gözlem ve ses kayıtları yoluyla elde edilenlerin metne dönüştürmesidir.

(ii) Kodlama: Verinin çeşitli yönlerini belirleyip, küçük parçalara ayırma, işaretleme veya etiketlemedir. Kodlama, çeşitli kâğıtlar ve renkli kalemler kullanılarak, bir excel tablosu veya bilgisayar destekli nitel veri analizi yazılımı kullanılarak da gerçekleştirilebilir.

(iii) Araştırmacı günlüğü yazımı: Kodlama süreci, veriler, kategoriler ve kavramlara ilişkin not yazımı ve bu notların kendi içinde ve birbirleriyle karşılaştırılması işlemidir.

(iv) Kategori oluşturma: Kategoriler ortak fikirlerden meydana gelen birçok kodu içene alan geniş bilgi üniteleridir. Kategoriler ham verinin kendisi değildir. Verilerin soyutlaştırılmış halidir ve bireysel birçok örneği de içine alan kavramsal bileşenlerdir. Kategorileri oluşturma, veriyi kavramsallaştırıp bir üst boyuta taşıma işlemidir.

Yarı yapılandırılmış mülakatlar, esnekliği ve derinliği bir araya getiren bir veri toplama aracı olarak öne çıkmaktadır. Bu tür mülakatlar, katılımcıların düşüncelerini ve deneyimlerini derinlemesine anlama imkânı sunmasıyla sosyal bilimlerdeki araştırmalar için önemli katkılar sağlamaktadır.

4.2. Betimsel İçerik Analizi

İçerik analizi, bir ya da daha fazla sayıdaki metnin içindeki sözcüklerin, kavramların, karakterlerin, temaların, deyimlerin veya cümlelerin varlıklarını belirlemek ve bunları sayıya dökmek için kullanılır. İçerik analizinde tümevarım ve tümdengelim olmak üzere iki yaklaşım bulunmaktadır (Seggie ve Bayyurt, 2021: 260). Tümdengelim yaklaşımı, mevcut bilgilere dayanarak araştırılmak

istenen konuyla ilgili kuramı test etmek amacıyla kullanılır. Tümevarım yaklaşımı ise, araştırmak istenen konuda yeteri kadar bilginin olmaması veya var olan bilgilerin eksik olması durumunda kullanılır (Seggie ve Bayyurt, 2021: 263).

Betimsel içerik analizi, nitel araştırmalarda toplanan verilerin anlaşılır ve sistematik bir şekilde sunulmasına imkân veren bir yöntemdir. Betimsel içerik analizi, araştırmacılara topladığı verileri kategorilere ayırarak tematik bir çerçeve oluşturmalarına olanak tanır. Betimsel analiz, araştırma verilerin yorumlanmasında daha ziyade, içeriğin doğrudan tanımlanmasına odaklanır. Bu nedenle betimsel analiz, özellikle karmaşık metinlerin analizinde etkili bir araçtır (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 224). Betimsel içerik analizi, araştırmacıların verileri derinlemesine incelemeleri ve içeriğin temel özelliklerini ortaya çıkarmalarına yardımcı olmaktadır. Bu analiz türü, özellikle nitel araştırma verilerini sistematik bir şekilde incelenme açısından önemlidir. Betimsel içerik analizi, verilerin yapılandırılması ve kategorilere ayrılması sürecinde araştırmacılara rehberlik etmektedir (Saban ve Ersoy, 2019: 157).

İçerik analizi tekniklerinde güvenilirlik, büyük ölçüde kodlama işlemine bağlıdır. Bu ise, kodlama kategorileri ve kodlayıcıların güvenilirliği ile ilgidir. Kodlayıcının güvenilirliği, aynı metnin farklı kodlayıcılar tarafından aynı şekilde kodlanması veya aynı metni kodlayıcının farklı zamanlarda da aynı şekilde kodlamasını gerektirir. Kategorilerin güvenilirliği ise kategorilerin açıklık ve netliğine bağlıdır. Belirsiz kategoriler güvenilirliği düşürmektedir. İçerik analizlerinde bu iki güvenilirlik boyutu birbiriyle yakından ilişkilidir. Güvenilir kategorilerin olması veya güvenilir kodlayıcıların olması tek başına yeterli değildir. İçerik analizinin geçerliği ise, amaçlar ve araçlar arasındaki uygunluğa bağlıdır. İçerik analizi tekniği ifadeleri/mesajları bozmadan araştırma amacına ulaşmayı sağlaması gerekmektedir (Bilgin, 2014: 16-17).

Araştırma kapsamında toplanan mülakat verileri için betimsel içerik analizi yapılarak muhasebe meslek mensuplarının stajyerlerden beklentilerinin neler olduğu kategorize edilmiştir. Meslek mensuplarının beklentilerini gösteren her bir ifade için bir kod tanımlanmıştır. Diğer görüşmelerde de benzer anlam içeren ifadeler için aynı kodlar verilmiştir. Tüm verilerin kodlanması ile kodların frekansları ortaya çıkmıştır. Böylece meslek mensupları için en önemli beklentilerin neler olduğu ortaya konulmuştur. Sonrasında benzer kodlar bir kategoride toplanarak kategoriler ortaya çıkmıştır. Yine benzer kategoriler de bir tema altında toplanarak temalar ortaya çıkmıştır.

5. ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde öncelikle kodlamaların güvenilirliğine yönelik bilgiler verilmiştir. Sonrasında araştırmaya katılan meslek mensuplarına yönelik demografik bilgilere yer verilmiştir. Son olarak mülakat verilerinin analizi sonucu ortaya çıkan kategori ve temalar dikkate alınarak araştırma bulguları sunulmuştur.

Araştırma verileri Bartın ilinde faaliyet gösteren ve daha önce ofisinde stajyer çalıştırmış olan 20 muhasebe meslek mensubundan toplanmıştır. Araştırma bulgularının Bartın ilinde faaliyet gösteren meslek mensuplarının görüşünü içerdiği hususuna dikkat edilmelidir. Araştırma verilerinin Bartın ilinde faaliyet gösteren meslek mensuplarından toplanmış olması araştırmanın kısıtlarından bir tanesidir. Bartın ili dördüncü derece gelişmiş iller kategorisinde olup, sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında 46. sırada yer almaktadır (T. C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, SEGE İl Raporu, 2024). Meslek mensubunun faaliyet gösterdiği, il, ilçe, bölge veya hedef kitlesini oluşturan müşterilerin profillerine göre de meslek mensuplarının beklentilerinin değişebileceği göz önüne alınmalıdır.

Bu görüşmelerde, meslek mensuplarına muhasebe alanında staj yapmak isteyen öğrencilerden beklentilerine yönelik sorular sorulmuştur. Ortalama 20-30 dk. süren görüşmelerde ses kayıtları alınmış ve sonrasında bu kayıtlar yazıya aktarılmıştır. Yazıya aktarılan kayıtlar daha sonra nitel veri analizi programı MAXQDA'ya yüklenerek içerik analizi yapılmıştır.

Kodlamalar yapılmadan önce araştırmacılar tarafından bir pilot çalışma ile örnek kodlar oluşturulmuştur. Sonrasında iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlamalar yapılmış ve tüm kodlamalar tamamlandıktan sonra karşılaştırma yapılmıştır. İki bağımsız kodlayıcı tarafından yapılan 1151 kodlamanın güvenilirliği, MAXQDA nitel veri analizi programında Cohen's Kappa (κ) istatistiği ile ölçülmüş ve $\kappa = 0.87$ olarak bulunmuştur. Landis & Koch (1977) sınıflandırmasına göre, Kappa değerinin 0,80 ile 1,00 arasında olması çok iyi düzeyde uyum olduğu şeklinde yorumlanır. Bu oran, kodlayıcılar arası güvenilirliğin yüksek olduğunu ve bulguların tutarlılık açısından sağlam temellere dayandığını gösterir. Bu durum, kod kategorilerinin açık ve anlaşılır tanımlandığını, kodlayıcıların ortak bir anlayışa sahip olduğunu, veri analizinin yüksek derecede nesnel (objektif) olduğunu gösterir. Kodlayıcılar arasındaki tutarsızlıkların olduğu kodlamalar için de üçüncü bir araştırmacının hakemliğinde uzlaşa sağlanmış ve nihai kodlamalar bu süreç sonunda belirlenmiştir. Araştırmacılar tarafından belirlenen kodların benzerlikleri dikkate alınarak kodlar kategorilerde toplanmıştır, kategorilerin de benzer özellikleri dikkate alınarak temalar oluşturulmuştur. Araştırma bulguları, kategori ve temalar dikkate alınarak ve kodların frekansları dikkate alınarak yorumlanmıştır.

Tablo 1'de mülakat gerçekleştirilen muhasebe meslek mensuplarına ait demografik bilgiler yer almaktadır. Araştırmaya katılan meslek mensuplarının %75'ini erkekler meydana getirmektedir. Mülakata katılan meslek mensuplarının tamamının yaşları 40'ın üzerindedir. Mülakat gerçekleştirilen meslek mensuplarının büyük çoğunluğu (%70) İşletme bölümü mezunudur. İlgili meslek mensuplarının tamamının mesleki tecrübelerinin 10 yıldan daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Erkek	15	75,00
Kadın	5	25,00
Yaş	Frekans	Yüzde
61 yaş ve üstü	1	5,00
51-60 yaş arası	9	45,00
41-50 yaş arası	10	50,00
31-40 yaş arası	0	0,00
25-30 yaş arası	0	0,00
Stajyer Sayısı	Frekans	Yüzde
31 ve üstü	2	10,00
21-30 arası	1	5,00
11-20 arası	7	35,00
6-10 arası	3	15,00
1-5 arası	7	35,00
Mezun Olunan Bölüm	Frekans	Yüzde
Kamu Yönetimi	1	5,00
Maliye	3	15,00
İktisat	2	10,00
İşletme	14	70,00
Meslek Tecrübe	Frekans	Yüzde
31 yıl ve üstü	4	20,00
21 -30 yıl arası	9	45,00
11-20 yıl arası	7	35,00
1-10 yıl arası	0	0,00

Nitel veri analizi programında kodlar oluşturulduktan sonra benzer içerikli kodlar birleştirilmiş ve bazı kodlar yeniden adlandırılmıştır. Bu işlemler sonrasında toplam 99 kod ortaya çıkmıştır. Bu kodlar içerikleri yönünden sınıflandırmaya tabi tutularak Tablo 2'de görülen 3 tema ve 9 kategori

ortaya çıkmıştır. Kategori ve temalar ilgili literatür ile teoriler dikkate alınarak oluşturulmuştur. Çalışma sonunda muhasebe meslek mensuplarının stajyerlerden beklentileri için ortaya çıkan temalar; mesleki bilgi ve becerilere yönelik beklentiler, kişilik özelliklerine yönelik beklentiler ile çalışma ortamına yönelik beklentilerdir. Mesleki bilgi ve beceriler teması altında; bilişim teknolojisi ve yazılımlar, mali tablo bilgisi, muhasebe bilgisi, vergi bilgisi ve diğer olmak üzere beş kategori bulunmaktadır. Kişilik özellikleri teması altında kişisel gelişim ve iletişim becerileri olmak üzere iki kategori bulunmaktadır. Çalışma ortamı temasının altında da meslek ahlakı ve etik ile iş ilişkileri olmak üzere iki kategori bulunmaktadır. Oluşturulan kod, kategori ve temalara ilişkin bilgiler aşağıdaki Tablo 2’de verilmiştir.

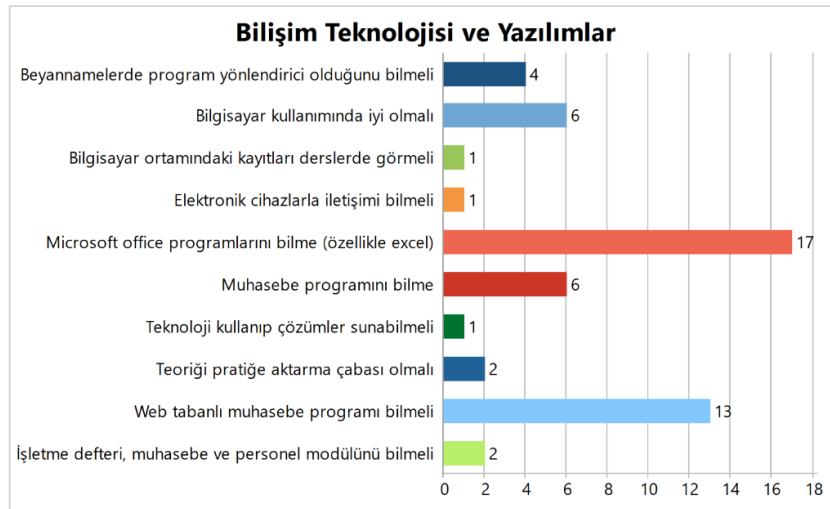
Tablo 2. Tema, Kategori ve Kod Bilgileri

Tema	Kategori	Kod Sayısı
Mesleki Bilgi ve Beceriler	Bilişim Teknolojisi ve Yazılımlar	10 kod
	Mali Tablo Bilgisi	8 kod
	Muhasebe Bilgisi	12 kod
	Vergi / Vergi Mevzuatı Bilgisi	10 kod
	Diğer	2 kod
Kişilik Özellikleri	Kişisel Gelişim	20 kod
	İletişim Becerileri	9 kod
Çalışma Ortamı	Meslek Ahlakı ve Etik	17 kod
	İş İlişkileri	11 kod

Kaynak: Kategori ve temalar yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

5.1. Mesleki Bilgi ve Beceriler Temasına Ait Bulgular

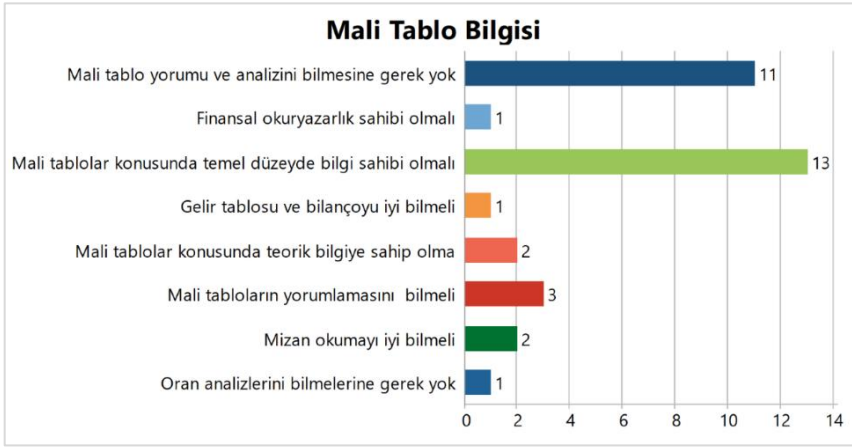
Mesleki bilgi ve beceriler teması altında; bilişim teknolojisi ve yazılımlar, mali tablo bilgisi, muhasebe bilgisi, vergi/vergi mevzuatı bilgisi ve diğer olmak üzere beş kategori bulunmaktadır. Mesleki bilgi ve beceriler temasının kategorilerine ait kodlar ve frekanslar aşağıda verilmiştir.

Şekil 1. Katılımcıların Bilişim Teknolojileri ve Yazılımlar Kategorisi Hakkındaki Görüşlerinin Kod Temelli Frekans Grafiği

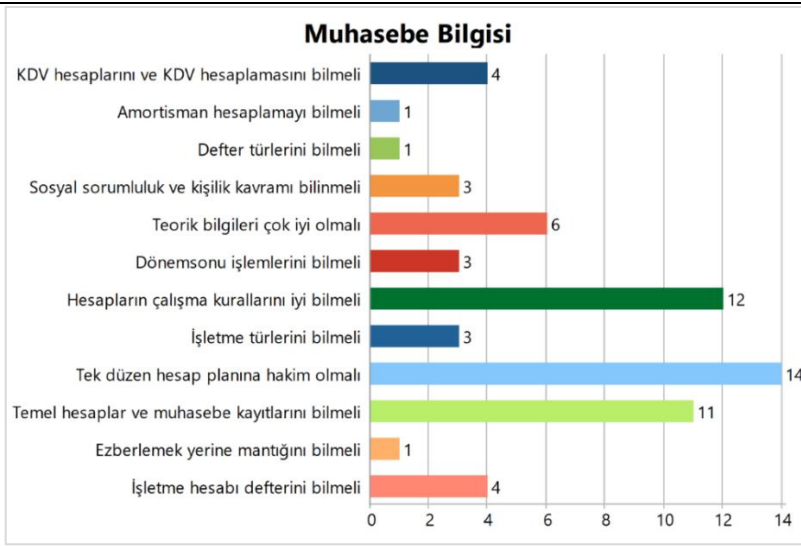
Mesleki bilgi ve beceriler teması altında yer alan bilişim teknolojisi ve yazılımlar kategorisini gösteren Şekil 1 incelendiğinde; meslek mensupları tarafından en çok vurgulanan nokta “özellikle Excel ve Word programlarının en az orta seviyede bilinmesi” hakkında olmuştur. Meslek mensupları,

muhasabe programlarına veri aktarırken veya tablo, rapor vb. hazırlarken Excel programını sıklıkla kullanıldıklarını ifade etmişlerdir. Yine mükelleflerle, özel veya kamu kurumları ile yapılan yazışmalarda Word programını kullandıklarını beyan etmişlerdir. Bilişim teknolojisi ve yazılımlar kategorisinde en çok kodlanan ikinci ve üçüncü kod ise; “muhasabe programını kullanma becerisi” hakkında gerçekleşmiştir. Meslek mensuplarından alınan cevaplarda “web tabanlı muhasabe programı bilme” 13 kez belirtilirken, özellik belirtmeden “muhasabe programı bilme” ifadesi 6 kez tekrarlanmıştır. Bu durum web tabanlı muhasabe programlarının meslek mensupları tarafından daha da önemsendiğini göstermektedir. Genel anlamda “bilgisayar kullanımında iyi olmalıdır” ifadesi 6 kez kodlanırken, “beyanname düzenlemede muhasabe programlarının kullanıcıya yardımcı olduğu” ifadesi de 4 kez kodlanmıştır. Bunlar dışında meslek mensuplarının diğer beklentileri ise; “muhasabe programının işletme defteri, muhasabe ve personel modellerinin bilinmesi gerektiği”, “teorik bilgileri pratiğe aktarma çabasının olması gerektiği”, “teknolojisi kullanarak sorunlara çözüm üretmesi gerektiği”, “elektronik cihazlar ile iletişim kurma becerisine sahip olması gerektiği” ve “muhasabe derslerinde kayıtların bilgisayar ortamında gösterilmesi gerektiği” yönünde ortaya çıkmıştır.

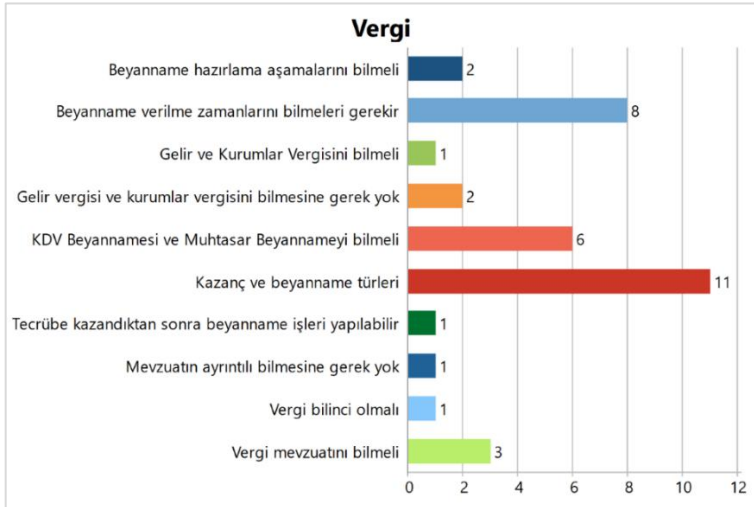
Şekil 2. Katılımcıların Mali Tablolar Kategorisi Hakkındaki Görüşlerinin Kod Temelli Frekans Grafiği

Mesleki bilgi ve beceriler teması altında yer alan mali tablo bilgisi kategorisini gösteren Şekil 2 incelendiğinde; en belirgin kodların mali tablolar konusunda stajyerlerin temel seviyede bilgi sahibi olmasının yeterli olduğu ve mali tablo analizi ve yorumunun staj evresinde bilinmesine gerek olmadığı yönündedir. Araştırmaya katılan meslek mensuplarının büyük çoğunluğu “temel düzeyde mali tablo bilgisine sahip olması gerektiğini” ifade ederken bir meslek mensubu “gelir tablosu ve mizanı iyi bilmeli” şeklinde bir görüş bildirmiştir. İki meslek mensubu “mizan okumayı bilmesi gerektiğini” belirtirken, üç meslek mensubu da “mali tablo yorumlamasını bilmelidir” şeklinde yorumda bulunmuştur.

Şekil 3. Katılımcıların Muhasebe Bilgisi Kategorisi Hakkındaki Görüşlerinin Kod Temelli Frekans Grafiği

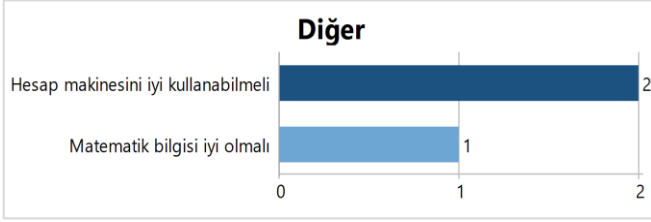
Mesleki bilgi ve beceriler teması altında yer alan muhasebe bilgisi kategorisini gösteren Şekil 3 incelendiğinde; en yüksek beklenti 14 kez kodlanan “tekdüzen hesap planına hâkim olma” hakkında gerçekleşmiştir. Sonrasında beklentiler sırasıyla “hesapların çalışma kurallarını bilme” ve “temel muhasebe kayıtlarını bilme” hakkında olmuştur. Dikkat çeken diğer beklentiler ise “işletme hesabı defterini bilme” hakkındadır. Amortismanlar, defter türleri ve dönem sonu işlemleri hakkında meslek mensuplarının beklentileri daha az kodlanmıştır.

Şekil 4. Katılımcıların Vergi Kategorisi Hakkındaki Görüşlerinin Kod Temelli Frekans Grafiği

Mesleki bilgi ve beceriler teması altında yer alan vergi kategorisini gösteren Şekil 4 incelendiğinde; meslek mensuplarının en büyük beklentileri 11 kez kodlanan “kazanç ve beyan türlerini bilmek” hakkındadır. Sonrasında 8 kez kodlanan “beyanname verilme zamanlarının bilinmesi” gelmektedir. Meslek mensupları stajyerlerin KDV ve Muhtasar beyanname hakkında bilgi sahibi olmalarını

beklemektedir. Bunlarla birlikte “vergi hakkında ayrıntılı bilgi sahibi olmasına gerek olmadığını” ifade eden 4 meslek mensubu olmuştur.

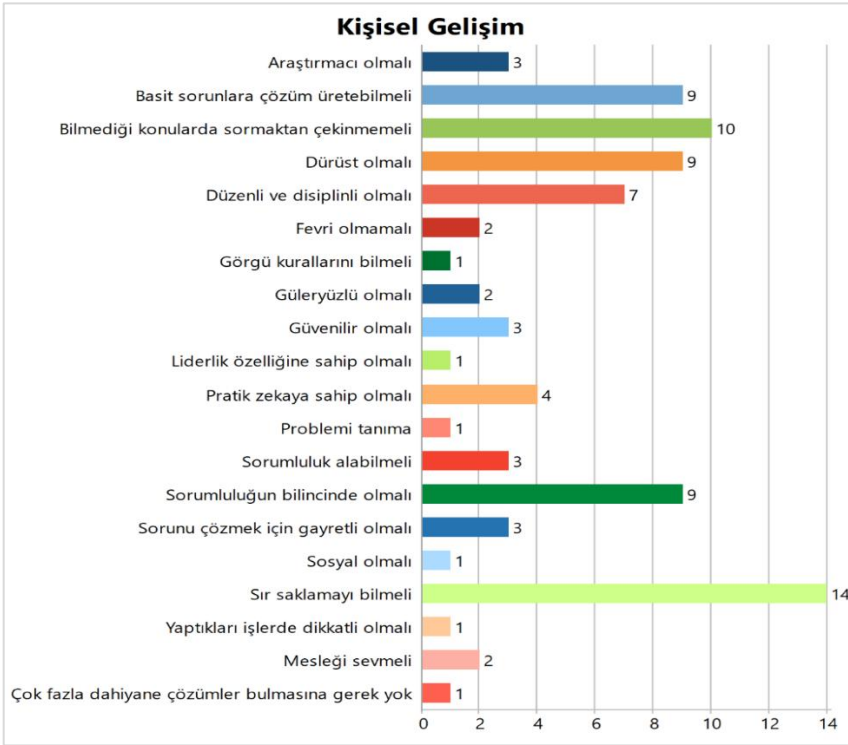

Şekil 5. Katılımcıların Mesleki Bilgi ve Becerilere Yönelik Diğer Görüşlerine Ait Kod Temelli Frekans Grafiği

Mesleki bilgi ve beceriler teması altında yer alan diğer kategorisini gösteren Şekil 5 incelendiğinde; 2 meslek mensubunun “hesap makinesi kullanmada iyi olması gerektiğini” ifade ederken, 1 meslek mensubu da “matematik bilgisinin iyi olması gerektiğini” belirtmiştir.

5.2. Kişilik Özellikleri Temasına Ait Bulgular

Kişilik özellikleri teması altında; kişisel gelişim ve iletişim becerileri olmak üzere iki kategori bulunmaktadır. Kişilik özellikleri temasının kategorilerine ait kodlar ve frekanslar aşağıda verilmiştir.

Şekil 6. Katılımcıların Kişisel Gelişim Kategorisi Hakkındaki Görüşlerinin Kod Temelli Frekans Grafiği

Kişilik özellikleri teması altında yer alan kişisel gelişim kategorisini gösteren Şekil 6 incelendiğinde; meslek mensuplarının stajyerlerden beklediği en önemli özelliğin “sır saklamayı bilmek” olduğu görülmektedir. İkinci sırada “sormaktan çekinmeme” özelliği ön plana çıkmıştır. Meslek mensupları

stajyerlerin çekingen olmamalarını istemektedir. Sonrasında 9 kez kodlanan “dürüst olma, sorumluluk bilincinde olma ve basit sorunlara çözüm üretebilme” özelliklerinin stajyerlerden beklendiği ifade edilmiştir. Bunlar dışında önemli bir beklenti de 7 kez kodlanan “düzenli ve disiplinli olma” şeklinde gerçekleşmiştir.

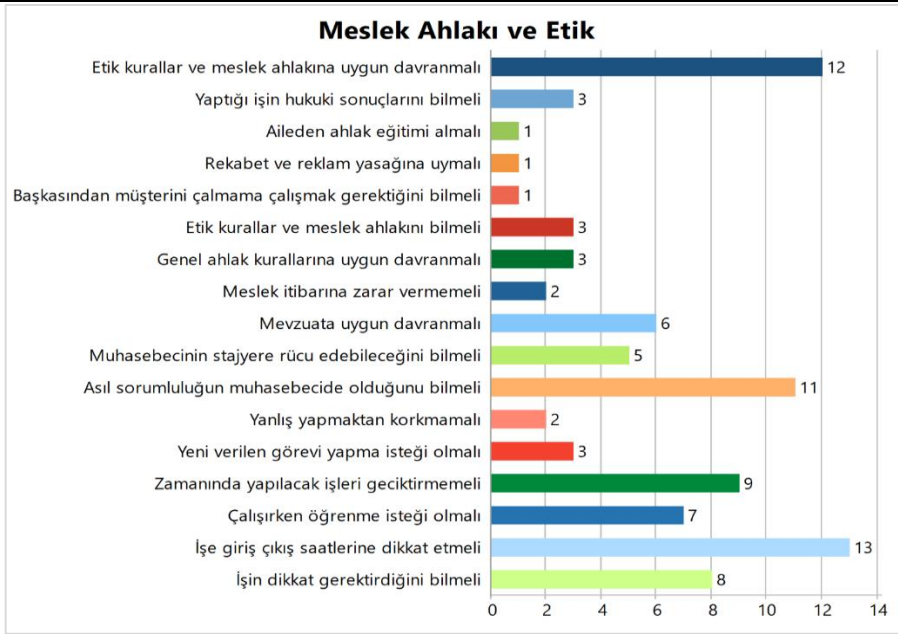

Şekil 7. Katılımcıların İletişim Becerileri Kategorisi Hakkındaki Görüşlerinin Kod Temelli Frekans Grafiği

Kişilik özellikleri teması altında yer alan iletişim becerileri kategorisini gösteren Şekil 7 incelendiğinde; meslek mensuplarının stajyerlerden en büyük beklentilerinin “nasıl iletişim kurulacağını bilmesi” ve “mükelleflere karşı saygılı davranılması” hakkında olmuştur. Bunlar dışında 3 meslek mensubu tarafından da “iletişimi ağırlıklı olarak muhasebecinin yaptığı ve stajyerden iletişim konusunda çok fazla bir beklentilerinin olmadığı” ifade edilmiştir.

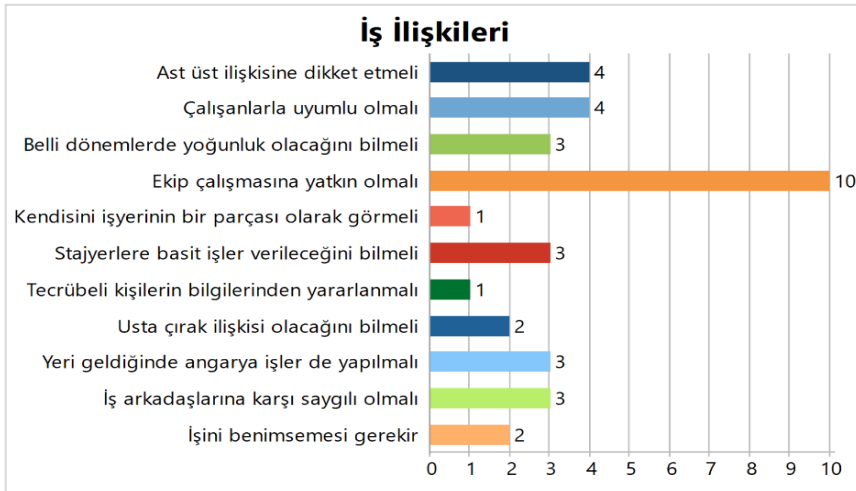
5.3. Çalışma Ortamı Temasına Ait Bulgular

Çalışma ortamı teması altında; meslek ahlakı/etik ve iş ilişkileri olmak üzere iki kategori bulunmaktadır. Çalışma ortamı temasının kategorilerine ait kodlar ve frekanslar aşağıda verilmiştir.

Şekil 8. Katılımcıların Meslek Ahlakı ve Etik Kategorisi Hakkındaki Görüşlerinin Kod Temelli Frekans Grafiği

Çalışma ortamı teması altında yer alan meslek ahlakı ve etik kategorisini gösteren Şekil 8 incelendiğinde; meslek mensuplarının stajyerlerden en büyük beklentilerinin “işe giriş çıkış saatlerine dikkat etmek” olduğu görülmektedir. Sonrasında gelen beklenti ise “etik kurallar ve meslek ahlakına uygun davranma hakkında” gerçekleşmiştir. “Asli sorumluluğun muhasebecide olduğu stajyerlerin doğrudan bir sorumluluğu olmadığı” konusu ise en çok tekrarlanan 3. kod olmuştur. Bunlar dışında “işin dikkat gerektirdiği”, “stajyerlerin çalışırken öğrenme isteğine sahip olması gerektiği” ile “muhasebecinin stajyere rücu edebileceği” gibi konular da en sık kodlanan ifadeler arasında yer almıştır.

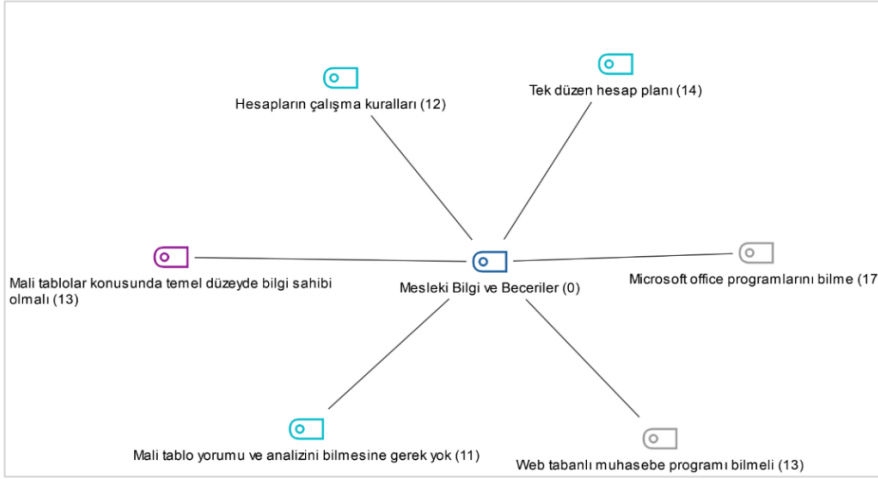

Şekil 9. Katılımcıların İş İlişkileri Kategorisi Hakkındaki Görüşlerinin Kod Temelli Frekans Grafiği

Çalışma ortamı teması altında yer alan iş ilişkileri kategorisini gösteren Şekil 9 incelendiğinde; meslek mensuplarının stajyerlerden en büyük beklentilerinin “ekip çalışmasına yatkın olmak” olduğu görülmektedir. Bunun dışında meslek mensupları, “stajyerlerin ast üst ilişkisine dikkat etmeleri gerektiği”, “çalışanlarla uyumlu olmaları gerektiği” konularında beklentileri ifade etmişlerdir. Bunlar dışında dikkat çeken kodlar ise “belli dönemlerde yoğunluk olacağını bilmeleri”, “bazen angarya olarak görebilecekleri işlerin stajyerlere verilebileceği” hakkında olmuştur.

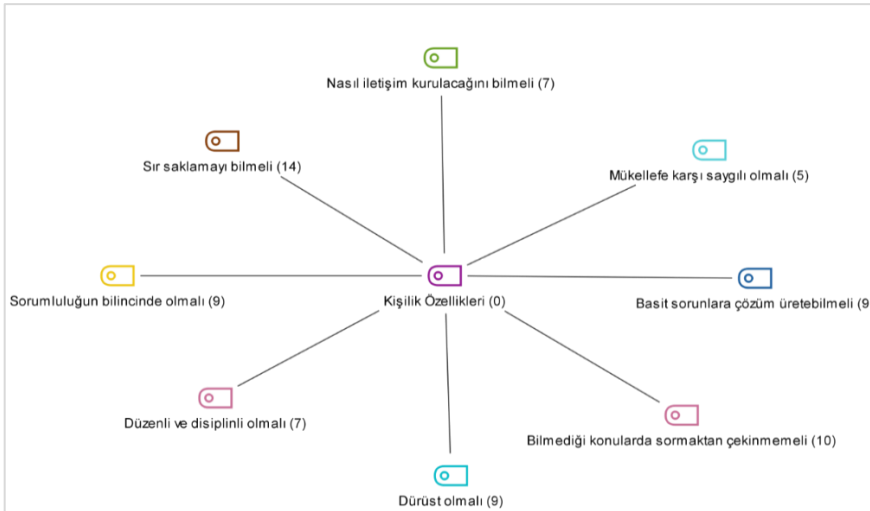
5.4. Temalarda En Sık Tekrarlanan Kodlar

Kategoriler dikkate alınmadan temalar içinde en çok tekrarlanan kodlar sırasıyla aşağıda verilmiştir.

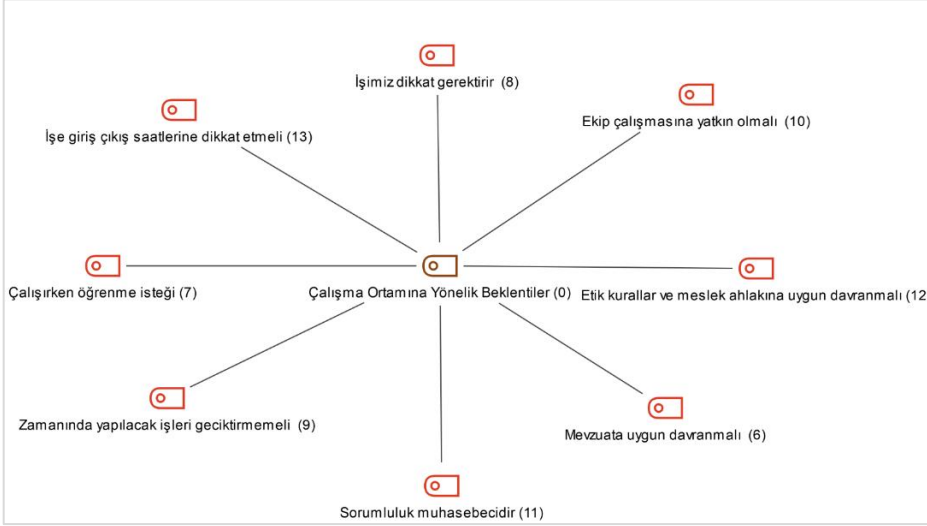
Şekil 10. Mesleki Bilgi ve Becerilere Yönelik En Sık Tekrarlanan Kodlar

Muhasebe meslek mensuplarının stajyerlerin mesleki bilgi ve becerilerine yönelik beklentilerini gösteren Şekil 10’a baktığımızda en çok tekrarlanan kodlar sırasıyla; “Excel ve Word programlarının bilinmesi gerektiği”, “tek düzen hesap planına hâkim olunması gerektiği”, “mali tablolar konusunda temel düzeyde bilgi sahibi olunması gerektiği”, “web tabanlı muhasebe programlarının bilinmesi gerektiği”, “hesapların çalışma kurallarının iyi bilinmesi gerektiği” ile “mali tablo analiz ve yorumunun staj döneminde bilinmesine gerek olmadığı” şeklindedir.

Şekil 11. Kişilik Özelliklerine Yönelik En Sık Tekrarlanan Kodlar

Muhasebe meslek mensuplarının stajyerlerin kişisel özelliklerine yönelik beklentilerini gösteren Şekil 11'e baktığımızda; "muhasebe bürolarındaki bilgilerin dışarı sızdırılmaması (sır saklamayı bilme)", "bilmediği konularda soru sormaktan çekinmeme", "dürüst olma", "basit sorunlara çözüm üretebilme", "yaptığı işin sorumluluğunun bilincinde olma", "düzenli ve disiplinli olma", "mükelleflere karşı saygılı olma" öne çıkan ifadeler olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 12. Çalışma Ortamına Yönelik En Sık Tekrarlanan Kodlar

Muhasebe meslek mensuplarının stajyerlerin çalışma ortamındaki sorumluluklarına yönelik beklentilerini gösteren Şekil 12'ye baktığımızda öne çıkan ifadeler sırasıyla şöyledir. "Stajyerler işe giriş çıkış saatlerine dikkat etmelidir", "etik kurallar ve meslek ahlakına uygun davranmalıdır", "asıl sorumluluğun muhasebecide olduğunu bilmelidir", "ekip çalışmasına yatkın olmalıdır", "zamanında yapılacak işleri geciktirmemelidir", "yapılan işin dikkat gerektirdiğini bilmelidir", "çalışırken öğrenme isteği bulunmalıdır" ve "mevzuata uygun davranmalıdır".

6. SONUÇ

Araştırmada betimleyici bir yaklaşım kullanılmış olup meslek mensuplarının stajyerlerden beklentileri sınıflandırılarak kategori ve temalar oluşturulmuştur. Türkiye'de yapılan benzer çalışmalarda meslek mensuplarının beklentileri sıralanmış fakat kategori ve temalar belirlenmemiştir. Araştırmanın kategori ve temalar içermesi, ayrıca beklentilerin önem düzeyini de gösteren frekans sayılarını içermesi yönüyle literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir

Araştırma verilerinin kodlanması sonucunda benzer özellikler taşıyan kodlar aynı kategoride toplanmış, yine benzer özellikler taşıyan kategoriler de aynı temada toplanmıştır. Böylece üç tema ve bu temaların altında dokuz kategori ortaya çıkmıştır. Bu temalar mesleki bilgi ve becerilere yönelik beklentiler, kişilik özelliklerine yönelik beklentiler ve çalışma ortamına yönelik beklentilerdir. Tüm kategoriler dikkate alındığında en çok tekrarlanan kodlar; ofis programlarını (Word, Excel gibi) bilme (17), tek düzen hesap planına aşinalık (14), sır saklamayı bilme (14), web tabanlı muhasebe programlarını bilme (13), mali tablolar hakkında temel düzeyde bilgi sahibi olma (13), mesai saatlerine dikkat etme (13), hesapların çalışma kurallarını bilme (12), etik kurallar ve meslek ahlakına uygun davranmak (12), asıl sorumluluğun muhasebecide olduğu (11), ekip çalışmasına yatkın olunması gerektiği (10), bilmediği konularda danışması gerektiği (10) dürüstlük (9), zamanında yapılacak işlerin geciktirilmemesi gerektiği (9), kendi sorumluluğunun farkında olması gerektiği (9), basit sorunlara çözüm üretebilmesi gerektiği şeklinde sıralanmıştır.

Araştırma sonuçları literatür ile karşılaştırıldığında, stajyerlerden ve muhasebe mesleğini yapmak isteyenlerden beklenen; dürüstlük, güvenilirlik, iş ahlakı ve meslek etiğine dikkat etme ve sorumluluk sahibi olma özellikleri önceden yapılan çalışmaların (Coşkun, 2017; Yıldız, 2017; Özmen ve Narlıkaya, 2019; Atabay, 2020) sonuçları ile paralellik arz etmektedir. Tek düzen hesap planına hâkim olma özelliği (Coşkun, 2017; Deniz ve Sarıkale, 2023) tarafından yapılan çalışmaların sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Bilgisayar kullanımında iyi olma ve öğrenmeye açık olma özellikleri (Coşkun, 2017; Yıldız, 2017; Özmen ve Narlıkaya, 2019) tarafından yapılan çalışmaların sonuçları ile aynı yöndedir. Stajyerlerin ekip çalışmasına yatkın olması gerektiği (Coşkun, 2017; Özmen ve Narlıkaya, 2019; Atabay, 2020) tarafından yapılan çalışmaların sonuçlarına benzerdir. İletişim becerileri, yanlış yapmaktan korkmama, öğrenmeye açık olma özellikleri (Deniz ve Sarıkale, 2023) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları ile yakın bulgular içermektedir. Eğitim kurumları ile ilişkilendirilen beklentiler konusunda, muhasebe alanında çalışmak isteyenler için eğitim kurumlarında verilen eğitimin daha çok teoriğe dayanması nedeniyle bazı zorluklar yaşanabileceği bunun yerine uygulamaya dönük eğitimlerin artması gerektiği, iş dünyasının beklentilerine yönelik bir müfredat oluşturulması gerektiğine yönelik çalışmaların (Akbulut, 2014; Pehlivan ve Karlıklı, 2018; Kara, 2019; Deniz ve Sarıkale, 2023) sonuçları ile araştırma sonuçları arasında da benzerlikler bulunmaktadır.

Tablo 3. Araştırmanın Muhasebe Stajyerlerinden Beklentilere Yönelik Literatüre Katkısı

Tema	Beklenti
Mesleki Bilgi ve Beceri	Temel düzeyde mali tablo bilgisine sahip olma.
	Mevzuatı temel seviyede bilme.
Kişilik Özellikleri	Sır saklamayı bilme.
	Düzenli ve disiplinli olma.
	Mükelleflere karşı saygılı olma.
	Basit sorunlara çözüm üretebilme.
Çalışma Ortamı	Yapılan işin dikkat gerektirdiğini bilme.

Tablo 3'te görüldüğü üzere araştırma bulguları daha önceden ele alınmamış olan şu noktalarda literatüre katkı sunmaktadır. Mesleki bilgi ve beceriler temasında, *“stajyerlerin mali tablo analizini bilmelerine gerek olmadığı yalnız temel düzeyde mali tabloların bilinmesinin yeterli olduğu”* belirtilmiştir. Meslek mensupları tarafından stajyerlerin yaptıkları iş gereği ileri düzey bir finansal analiz yapmadıkları için temel düzeyde mali tabloların nasıl hazırlandıklarını bilmelerinin yeterli olduğu belirtilmiştir. Kişilik özellikleri temasında, *“stajyerlerin mükelleflere karşı saygılı olması gerektiği”, “basit sorunlara çözüm üretebilme yeteneklerinin olması gerektiği”, “sır saklayabilme özelliği”*ne sahip olmaları gerektiği vurgulanmıştır. Meslek mensupları stajyerlerin her şeyi sormaktan ziyade uğraşıp zorlandıkları noktada sormaları gerektiği, hata yapmaktan korkmamaları gerektiği vurgulanmıştır. Yine muhasebecilerin yaptıkları işlerin mükelleflerin özel bilgilerini içermesi nedeniyle sır saklayabilme özelliğine sahip olmaları gerektiği vurgulanmıştır. Çalışma ortamı temasında, *“yapılan işin dikkat gerektirdiğini bilmesi”, “mevzuatı temel düzeyde bilmesi”* ve *“mevzuata uygun davranması”, “zamanında yapılacak işlerin geciktirilmemesi gerektiği”* belirtilmiştir. Muhasebe mesleğinde *“takvimli süreçlerin olduğu”, “bazı iş veya işlemlerin geciktirilmeden zamanında yapılması gerektiği”* özellikle vurgulanmıştır. Mesleği icra etmek isteyen veya muhasebe alanında staj yapmak isteyenlerin bu noktalara dikkat etmeleri gerekmektedir.

Araştırma bulgularının değerlendirilmesi sonucunda ortaya konulan öneriler hedef gruplar açısından sınıflandırılarak Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Hedef Gruplara Yönelik Öneriler

Hedef Grup/Gruplar	Öneri
Eğitim Kurumları, Meslek Odaları	Ofis programlarının (Word, Excel gibi) temel ve ileri düzey kullanımı hakkında kurs veya eğitimler düzenlenebilir.
Eğitim Kurumları, Meslek Odaları	Bilgisayarlı Muhasebe derslerinde özellikle web tabanlı muhasebe programları üzerinden uygulamalar yapılabilir. Meslek odaları ile iş birliği içinde muhasebe programları kullanımı hakkında uygulamalı kurslar düzenlenebilir.
Eğitim Kurumları	İlgili muhasebe ve finans derslerinde mali tabloların hazırlanması ve yorumlanması en temel düzeyde öğretilmelidir.
Eğitim Kurumları	Muhasebe derslerinde tekdüzen hesap planı kullanımı konusunda uzmanlık kazandırılmalıdır.
Eğitim Kurumları	Hesapların çalışma kuralları çok iyi öğretilmelidir.
Eğitim Kurumları	İlgili muhasebe ve vergi derslerinde kazanç ve beyanname türleri ile beyanname verilme zamanları öğretilmelidir.
Aday Meslek Mensubu	Müşterilerin özel bilgilerini başkalarına söylememeli ve sır saklamayı bilmelidir.
Aday Meslek Mensubu	Bilmediği konularda sormaktan çekinmemeli ve öğrenme isteği içinde olmalıdır.
Eğitim Kurumları, Meslek Odaları	Etkili iletişim konusunda kurs veya eğitimler düzenlenebilir.
Aday Meslek Mensubu	Mükelleflere karşı saygı çerçevesinde hareket edilmelidir.
Aday Meslek Mensubu	Çalışma saatlerine dikkat etmelidir.
Eğitim Kurumları, Meslek Odaları	İş etiği ve meslek ahlakına konusunda dersler konulabilir, eğitim veya seminerler düzenlenebilir.
Aday Meslek Mensubu	Yapılan işlerin bir ekip çalışması olduğunu bilmeli ve kendisini ekibin bir parçası olarak görmelidir.
Aday Meslek Mensubu	Muhasebede yapılan işlerin belirli bir düzen içinde yapıldığı ve işin disiplin gerektirdiğini bilmelidir.

Tablo 4'te görüleceği üzere, muhasebe alanında staj yapmak isteyen ön lisans öğrencilerinin veya muhasebe alanında çalışmak isteyenlerin kendilerini özellikle aşağıda belirtilen alanlarda geliştirmeleri önerilir. Ayrıca eğitim kurumları ve meslek odalarının da bu beklentileri karşılayabilmek için çeşitli etkinlik veya faaliyetleri yapması beklenmektedir.

-En az orta seviyede ofis programlarını (Word, Excel gibi) bilmelidir. Muhasebe alanında çalışmak veya staj yapmak isteyenler, ilgili programları daha profesyonel bir şekilde kullanabilmek için, kendilerini hem eğitim öğretim süreçlerinde aldıkları dersler ile hem de bireysel olarak aldıkları kurslar veya eğitimlerle geliştirmelidir.

-Özellikle web tabanlı muhasebe programlarını kullanmayı bilmelidir. Muhasebe alanında çalışmak veya staj yapmak isteyenler hem eğitim öğretim süreçlerinde hem de alacakları kurs veya eğitimlerle kendilerini muhasebe programlarının kullanımı konusunda geliştirmelidir. Eğitim kurumlarında web tabanlı muhasebe programları öğretilmiyorsa ders müfredatlarına bu programlar dahil edilebilir.

-Mali tabloların hazırlanması konusunda temel seviyede bilgi sahibi olmalıdır. Mali müşavirlik bürolarında çalışmak isteyenlerin temel düzeyde mali tablo bilgisine sahip olmasının yeterli olacağı,

ancak büyük şirketlerde çalışılması, üst düzey muhasebe-finance yöneticisi olunması gibi durumlarda finansal analiz ve yorumun gerekliliği unutulmamalıdır.

-Tekdüzen hesap planına hâkim olmalıdır. Muhasebe alanında çalışmak veya staj yapmak isteyenlerin tek düzen hesap planına hâkim olmaları birçok işlerini kolaylaştırıp daha hızlı yapmalarını sağlayabilir.

-Hesapların çalışma kurallarını iyi bilmelidir. Muhasebe alanında çalışmak veya staj yapmak isteyenlerin verimli bir staj veya iş hayatı geçirebilmeleri ve yaptıkları işte başarılı olmalarının en temel etkeni hesapların çalışma kurallarının bilinmesidir. Muhasebenin en temel fonksiyonu olan kaydetme fonksiyonu ancak hesapların çalışma kurallarının bilinmesi ile yapılabilir.

-Kazanç ve beyanname türleri ile beyanname verilme zamanlarını bilmelidir. Muhasebe bürolarında temel olarak mükelleflerin defterleri tutulmakta ve beyannameleri verilmektedir. Muhasebede çalışmak veya staj yapmak isteyenler kazanç ve beyanname türleri ile beyanname zamanlarını eğitim öğretim süreçlerinde öğrenmelidir. Eğitim kurumlarında ilgili programların ders müfredatlarında bu konularda ders içerikleri bulunmuyorsa, bu konuları içeren dersler konulabilir veya ilgili derslerin içeriklerine eklenebilir.

-Sır saklamayı bilmelidir. Muhasebeciler mükelleflerinin tüm mali bilgilerini bildikleri ve bu bilgilerin kişisel veri özelliği taşımaları nedeniyle, mesleki sır sayılan bu bilgiler dışarıya aktarmamalıdır. Muhasebede çalışmak veya staj yapmak isteyenler bu noktaya dikkat etmeli ve mükelleflere ait bilgiler dışarıya sızdırılmamalıdır.

-Bilmediği konularda sormaktan çekinmemelidir. Muhasebe alanında çalışmak veya staj yapmak isteyenler öğrenmeye açık olmalıdır. Her şeyi bana öğretsinler diye beklememelidir. Zira muhasebede birçok iş veya işlem bulunmaktadır. Meslek mensubu iş yoğunluğundan kaynaklı olarak her zaman her şeyi ayrıntısı ile anlatamayabilir.

-Nasıl iletişim kurulacağını bilmeli ve mükelleflere karşı saygılı olmalıdır. Muhasebe alanında çalışmak veya staj yapmak isteyenler defterlerini tuttukları mükellefleri ile sık sık yüz yüze veya telefon ile görüşmek durumunda olacaktır. Doğru bir iletişim kurularak sorunlar daha kolay ve hızlı bir şekilde çözülebilecektir. Muhasebe alanında çalışmak isteyenler hem kişisel olarak hem de eğitim kurumlarında aldıkları eğitimler veya kurslar ile kendilerini etkili iletişim konusunda geliştirmelidir. Mesleğe başlamış olanlar için de meslek odaları veya dernekler tarafından bu konularda eğitim veya seminerler düzenlenebilir.

-İş giriş çıkış saatlerine dikkat etmelidir. Muhasebe alanında çalışmak veya staj yapmak isteyenler özellikle belli dönemlerde bir yoğunluk içerisinde olmaktadır. Bekleyen işlerin yetiştirilebilmesi için mesai saatlerine dikkat edilmelidir. İşlerin yoğun olmadığı dönemlerde meslek mensupları çalışanlarına esneklik sağlayabilse de genel olarak muhasebe mesleği bir iş disiplini gerektirmektedir.

-İş etiği ve meslek ahlakına dikkat ederek çalışmalıdır. Muhasebe alanında çalışmak veya staj yapmak isteyenler muhasebenin de temel kavramlarından birincisi olan sosyal sorumluluk bilinci ile hareket etmelidir. Mesleğin gerektirdiği bilgi ve beceriye sahip olmakla birlikte mesleğin onuruna zarar verecek tutum ve davranışlardan uzak durulmalıdır. Bu noktada eğitim kurumları ve meslek odaları meslek mensuplarını bilinçlendirici çalışmalar yapabilir. Aynı zamanda yasal açıdan boşlukların bulunduğu alanlarda da gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

-Ekip çalışmasına yatkın olmalıdır. Muhasebe alanında çalışmak veya staj yapmak isteyenler bir ekip olarak çalışmaktadır. Muhasebe bürolarında çalışanlar genellikle mükellef sayılarına bağlı olarak birkaç kişi veya daha kalabalık bir grup halinde çalışabilmektedir. Muhasebe alanında çalışmak isteyenlerin kendilerini ekibin bir üyesi olarak görmeli takım ruhu ile hareket etmelidir. Böylece karşılaşılan sorunlar daha kolay atlatılabilecek ve yapılan iş sevilerek yapılacaktır.

-Düzenli ve disiplinli olmalıdır. Muhasebe alanında çalışmak veya staj yapmak isteyenlerin özellikle

belli tarihlerde yapılacak iş veya işlemleri geciktirmeden zamanında yapması oldukça önemlidir. Zamanında yapılmayan işlemlerden dolayı hem muhasebecilerin işleri üst üste gelip karmaşılaşabilecek hem de cezai yaptırımlara maruz kalabileceklerdir.

Muhasebe alanında staj yapmak isteyen ön lisans öğrencileri için veya bu alanda çalışmak isteyenler için ortaya konulan bu beklentilerin karşılanabilmesi için hem eğitim kurumlarına hem mesleki kuruluşlara hem de bu alanda çalışmak isteyenlere bazı sorumluluklar düşmektedir. Muhasebe alanında staj yapmak isteyen ön lisans öğrencileri veya muhasebe alanında çalışmak isteyen kişiler, mesleğin gerektirdiği bilgi ve becerilerin neler olduğunu veya bireysel beklentilerin neler olduğunu öğrenerek kendilerini mesleğe hazırlayabilir. Muhasebe alanında çalışıp çalışmama konusunda karar vermekte zorlananlar için de araştırma sonuçları yol gösterici olabilir. Sonraki çalışmalarda eğitim kurumları ve muhasebe alanında çalışmak isteyen öğrencilerin bu yetkinlik ve yeterliliklere sahip olup olmadığı araştırılabilir. Benzer çalışmalar farklı gelişmişlik düzeyine sahip il veya bölgelerde de yapılarak araştırma sonuçları karşılaştırılabilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız

Çıkar Çatışması: Yazar(lar) çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Bu çalışma, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı kapsamında desteklenmiştir. Projeye verdiği destekten ötürü TÜBİTAK’a teşekkürlerimizi sunarız.

Etik Onay: Bu çalışmanın etik kurul onayı, Bartın Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulunun 11.12.2023 tarih ve 20 numaralı toplantısında 2023-SBB-0765 protokol numarası ile alınmıştır.

Yazar(lar) Katkısı: Rıza Emirhan IŞIK (%50), Hasan YAVUZ (%50).

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author(s) declares that there is no conflict of interest.

Funding: This study was supported by the Scientific and Technological Research Council of Türkiye (TÜBİTAK) within the scope of the 2209-A University Students Research Projects Support Program. We would like to thank TÜBİTAK for their support of the project.

Ethical Approval: Ethics committee approval for this study was obtained at the meeting of Bartın University Social and Human Sciences Ethics Committee dated 11.12.2023 and numbered 20 with protocol number 2023-SBB-0765.

Author(s) Contributions: Rıza Emirhan IŞIK (%50), Hasan YAVUZ (%50).

KAYNAKÇA

- Akbulut, H., Pekkaya, M. ve Aksakaloğlu, H. (2014). Meslek mensuplarının bakış açısıyla ticaret meslek liselerindeki muhasebe eğitimi: Bursa ili üzerine bir uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (62), 73-92.
- Akçay, S. ve Koca, E. (2024). Nitel araştırmalarda veri doygunluğu. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(3), 829-848.
- Apalı, A. (2018). Muhasebe meslek mensupları açısından stajyer meslek mensuplarının yeterliliklerinin araştırılması: Burdur ili örneği. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 11(3), 283-306.
- Atabay, İ. (2020). Meslek mensuplarının muhasebe mezunlarından beklentileri ve beklenti boşluğu: Balıkesir ili uygulaması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (88), 313-330.
- Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388, doi: 10.31592/aeusbed.598299.

- Bandura, A., & Walters, R. H. (1977). *Social learning theory* (Vol. 1, 141-154). Englewood Cliffs, NJ: Prentice hall.
- Becker, G. S. (1964). *Human capital: a theoretical and empirical analysis*, with special reference to education (Vol. 3). Chicago: University of Chicago Press.
- Bekçi, İ., Apalı, A. ve Köse E. (2020). Muhasebe meslek adayı öğrencilerin stajdan beklentileri ve bu beklentilerin gerçekleşme durumunu tespit etmeye yönelik bir araştırma. *Journal of Accounting and Taxation Studies*, 13(3), 603-620.
- Berg, B. L. ve Lune, H. (2019). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (Çeviri, Asım ARI), Pearson, Eğitim Yayınevi, Konya.
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi*. 3. baskı, Siyasal Kitapevi, Ankara.
- Çelik, H., Başer Baykal, N. ve Kılıç Memur, H. N. (2020). Nitel veri analizi ve temel ilkeleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 379-406, doi:10.14689/issn.2148-2624.1.8c.1s.16m.
- Coşkun, S., Kır A. ve Coşkun, S. (2017). İş dünyasının muhasebe eğitiminden beklentilerinin değerlendirilmesine yönelik bir araştırma. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(13), 330-341.
- Demir, B. (2015). Meslek Yüksekokullarında Verilen Muhasebe Eğitiminde Stajın Önemi, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Journal of Research in Education and Teaching*, Ağustos 2015 Cilt:4 Sayı, 76-80.
- Dunbar, K., Laing, G., & Wynder, M. (2016). A content analysis of accounting job advertisements: Skill requirements for graduates. *E-Journal of Business Education & Scholarship of Teaching*, 10(1), 58-72.
- Duran, Y. ve Dolmacı, N. (2017). Ön lisans düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin zorunlu staj uygulamasına ilişkin görüşleri, sorunları ve çözüm önerileri: Isparta Meslek Yüksekokulu örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(21), 254-267.
- Deniz, K. ve Sarıkale, H. (2023). Meslek yüksekokullarında muhasebe stajından beklentiler, staj sürecinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 26(2), 504-514.
- Elo, T., Pätäri, S., Sjögrén, H., & Mäntö, M. (2024). Transformation of skills in the accounting field: the expectation–performance gap perceived by accounting students. *Accounting Education*, 33(3), 237-273.
- Ertugay, F. (2019). Sosyal bilimlerde nitel araştırma/esnek desen araştırması: Alana ilişkin zorluklar, sorunlar ve imkânlar. *Nitel Sosyal Bilimler*, 1(1), 48-68.
- Ghani, M. A., & Suryani, A. W. (2020). Professional skills requirements for accountants: Analysis of accounting job advertisements. *Jurnal ASET (Akuntansi Riset)*, 12(2), 212-226.
- Güler, A., Halıcıoğlu M. B. ve Taşğın S. (2015), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri Teorik Çerçeve – Pratik Öneriler 7 Farklı Nitel Araştırma Yaklaşımı – Kalite ve Etik Hususlar*, Seçkin Yayıncılık.
- IFAC IES 2: Technical Competence, <https://education.ifac.org/part/ies-2>, Erişim tarihi: 13.04.2025.
- IFAC IES 3: Professional Skills, <https://education.ifac.org/part/ies-3>, Erişim tarihi: 13.04.2025.
- IFAC IES 4: Professional Values, Ethics & Attitudes, <https://education.ifac.org/part/ies-4>, Erişim tarihi: 13.04.2025.
- Kara, S. (2019). Küreselleşen muhasebe sürecinde meslek mensuplarının üniversitelerdeki muhasebe eğitiminden beklentileri üzerine bir araştırma. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 19(58), 139-156.

- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Kırhoğlu, H. ve Gökgöz, A. (2011). Ticaret meslek liselerinde muhasebe eğitimi alan öğrencilerin stajyerlikte karşılaştıkları problemler ve çözüm önerileri: İstanbul örneği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 7(13), 131-146.
- Kılıç, İ., Öz, B. ve Arslan, S. (2021). Muhasebe ve vergi alanında öğrenim gören önlisans öğrencilerinin staj öncesi ve sonrası düşüncelerinin karşılaştırılması: İskenderun Teknik Üniversitesi örneği. *Lapseki Meslek Yüksekokulu Uygulamalı Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 20-34.
- Klibi, M. F., & Oussii, A. A. (2013). Skills and attributes needed for success in accounting career: Do employers' expectations fit with students' perceptions? Evidence from Tunisia. *International Journal of Business and management*, 8(8), 118-132.
- Köse, E., Apalı, A. ve Bekci, İ. (2020). Muhasebe ve vergi uygulamaları dergisi Ankara SMMMO 603 muhasebe meslek adayı öğrencilerin stajdan beklentileri ve bu beklentilerin gerçekleşme durumunu tespit etmeye yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 13(3), 603-620.
- Kurtuluş, K. (2010). *Araştırma Yöntemleri*, Türkmen Kitapevi, İstanbul.
- Landis, J. R., & Koch, G. G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *Biometrics*, 33(1), 159-174.
- Low, M., Botes, V., De La Rue, D., ve Allen, J. (2016). Accounting employers' expectations-the ideal accounting graduates. *e-Journal of Business Education & Scholarship of Teaching*, 10(1), 36-57
- Maher, C. ve Bedwei-Majdou, C. (2025). Semi-structured Qualitative Interview Guide: Process and Considerations for Doctoral Students. In *Qualitative Research Methods for Dissertation Research*. 195-220. IGI Global Scientific Publishing.
- Özdemir, M. (2019). Muhasebe Meslek Adaylarının (Stajyer) Sorunları ve Beklentileri: Giresun Özelinde Bir Araştırma. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(21), 377-390.
- Özmen, G. ve Narlikaya, Ö. D. (2019). Muhasebe meslek mensuplarının staj yapan meslek adaylarından beklenti analizi: Elazığ-Malatya örneği. *Journal of Academic Value Studies*, 5(4), 543-553.
- Özyürek, H. (2012). Muhasebe Meslek Mensuplarının Taşınması Gereken Nitelikler. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 139-148.
- Pehlivan, A. ve Karlıklı, M. (2018). Ortaöğretim kurumlarında verilen muhasebe eğitiminin muhasebecilik mesleğine uygunluğunun değerlendirilmesi. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 151-165.
- Polat, A. (2022). Nitel araştırmalarda yarı-yapılandırılmış görüşme soruları: Soru form ve türleri, nitelikler ve sıralama. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 161-182.
- Saban, A. ve Ersoy, A. (2019). *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Seggie, F. N. ve Bayyurt, Y. (Ed.). (2021). *Nitel araştırma: Yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları*. 3. baskı, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Sürmen, Y. (2003). Marketing of professional accounting services: application in Turkey. *Öneri Dergisi*, 5(20), 47-54.
- Şahin, Sami (2023), *Sosyal Bilimlerde Araştırma*, PEGEM Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Terzi, A. (2015). Muhasebe Meslek mensuplarının meslekleri ile ilgili beklentilerine, sorunlarına ve algılarına yönelik bir araştırma: Rize örneği. *Ardağan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*

Dergisi, 1(2), 193-212.

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, *İl SEGE Raporları*, <https://www.sanayi.gov.tr/merkez-birimi/b94224510b7b/sege> (Erişim tarihi, 24.04.2025).

Uzay, Ş. (2005). Muhasebe meslek stajyerlerinin sorunları ve beklentileri: bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (25), 70-78.

Van Maanen, J., & Schein, E. H. (1979). Toward a theory of organizational socialization. *Research in Organizational Behavior*, 1, 209-264.

Yağar, F. (2023). Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğünün belirlenmesi: veri doygunluğu. *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 138-152. doi: 10.38122/ased.1030365

Yazarkan, H. ve Yılmaz, Z. (2016). Muhasebe Stajyerlerinin Staj Eğitiminde Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentileri: TR90 Bölgesinde Bir Uygulama. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 30(2), 285-302.

Yıldız, G. (2017). Muhasebe Meslek mensuplarının meslek yüksekokulu muhasebe programı öğrencilerinden beklentileri: Kayseri ilinde bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (73), 169-184.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.